

Fra Kari og Ola til Sara og Thomas

"Import" av utenlandske fornavn er ikke noe nytt fenomen. Men sammenliknet med tidligere er dagens internasjonale – eller om man vil: kosmopolitiske – motenavn mer dominerende, både fordi de omfatter langt flere og mer populære navn enn før og fordi navnene er populære i svært mange land samtidig.

Jan Erik Kristiansen

"Si meg hva du heter, ..."

I "gamle dager" (og i denne sammenheng er ikke det mer enn 40-50 år siden) kunne en persons nasjonalitet i stor grad bestemmes ut fra fornavnet: Det var liten tvil om at *Bjørn*, *Harald*, *Aud* eller *Bjørg* var norske. *Olof*, *Lennart*, *Kristina* og *Kerstin* var like selvfølgelig svenske, på samme måte som *Niels*, *Poul*, *Ditte* og *Dorthe* var danske, mens tyskere ofte het *Horst*, *Kurt* og *Ingrid*. Det var heller ikke svært vanskelig å gjette hvilken side av den engelske kanal *Michael*, *Stephen* og *Susan* eller *Pierre* og *Monique* kom fra.

I våre dager er det imidlertid ikke lenger like lett å plassere folk geografisk på grunnlag av fornavnet; *Emma* og *Sara*, *Daniel* og *Martin* kan være tyske eller engelske, men de kan like gjerne være fra Norge, Sveits, eller Nederland.

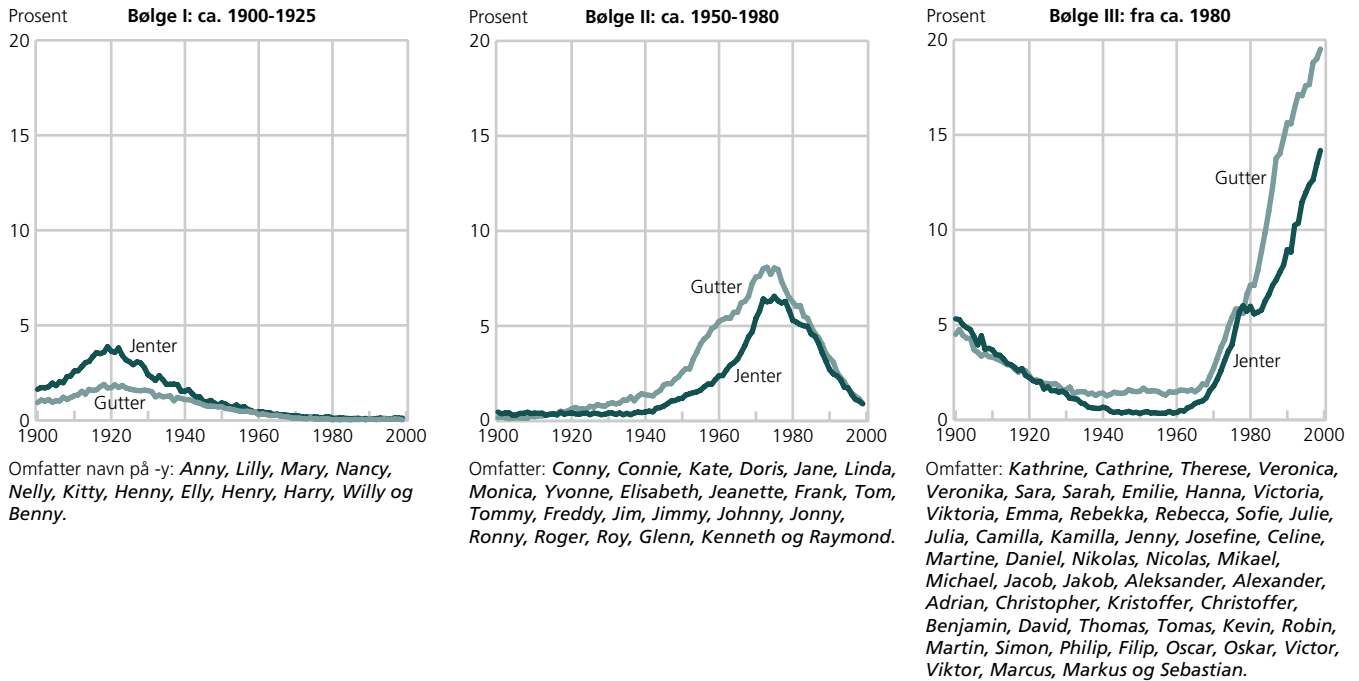
Nå er "import" av fornavn selvfølgelig ikke noe nytt; bare et fåtall av de navnene som er i bruk i Norge, kan sies å være "norske". Men siden denne importen har foregått gradvis over mange hundre år, tenker vi ikke i dag på navn som *Ole* og *Jan* eller *Ida* og *Marie* som spesielt utenlandske eller fremmede.

Tre utenlandsbølger

Vi hadde i det forrige århundre tre perioder med klare innslag av utenlandske navn. Den første startet like før eller ved århundreskiftet og besto av engelske/amerikanske navn, blant annet for en stor del av navn som sluttet på -y, som: *Henry*, *Harry*, *Stanley* og *Willy* – *Anny*, *Betty*, *Elly*, *Jenny*, *Kitty*, *Lilly* og *Mary*. Andre vanlige navn på denne tiden var *Arthur*, *Georg*, *Edith*, *Esther*, *Harriet* og *Ruth*. Denne "bølgen" (hvis den nå kan kalles det), som kulminerte i 1920-årene, må antas å henge sammen med at mange utvandrere på denne tiden flyttet tilbake til gamlelandet, og i Amerika-kofferten hadde de med seg amerikanske navn. Også de mange norske sjøfolkene har nok bidratt til denne bølgen, som var særlig utbredt på Sørlandet (Agder-fylkene). Hvite seil brakte oss altså ikke bare ære og makt, men også utenlandske navn.

I en periode etter andre verdenskrig opplevde vi så en ny, hovedsakelig anglo-amerikansk navnebølge, og denne gang var bølgen litt kraftigere. Fra midten av 1950-tallet og utover oppnådde særlig guttenavn som *Roger*, *Roy*, *Ronny*, *Jim/my*, *Jo(h)nny*, *Tom*, *Tommy*, *Glenn*, *Frank*, *Kenneth*, *Kent*, *Kim* og *Raymond* en viss popularitet. Også kvinnenavn som *Jane*, *Kate* og *May* fikk en viss utbredelse, men heller ikke disse navnene fikk noen stor og generell spredning; de var særlig å finne i Oslo øst, i Østfold og i Nord-Norge.

Figur 1. Tre utenlandske navnebølger

Kilde: Navnestatistikk.

Når det gjaldt jentenavn, var etterkrigstidens import ikke så anglo-amerikansk fiksert, men spredte seg på flere land; populære navn var for eksempel *Anette, Anita, Jeanette, Linda, Monica, Rita* og *Yvonne*. Denne etterkrigsbølgen avtok omkring 1980 og i dag blir navnene relativt sjelden brukt.

Denne bølgen ble så etter hvert nærmest avløst av en ny, men mer diffus og generell bølge. Dagens tendens til internasjonalisering (som er blitt særlig tydelig de siste 10-15 årene) består ikke så mye i direkte import av bestemte navn fra bestemte land, men er snarere uttrykk for en slags kulturell globalisering med fri flyt av fornavn; i første omgang begrenset til et nord-europeisk og nord-atlantisk fellesmarked. Sammenliknet med de to forrige bølgene, omfatter dagens internasjonale moter langt flere navn og navnene er også langt mer populære. (Slik sett er kanskje "brottsjø" en bedre betegnelse enn "bølge"). Og felles for disse internasjonale navnene er at både skrivemåten og uttalen er "uproblematisk" på de fleste språk; de er i stor grad språklig "nøytrale". (Men både skrivemåte og uttale kan selvfølgelig variere fra land til land, og også innen de enkelte land; jf. *Sara/Sarah, Tomas/Thomas*, etc.)

Når nordmenn – som de fleste andre – er blitt langt mer internasjonalt orientert, eller – om man vil – kosmopolitiske, så skyldes dette flere ting. For det første kommer verden til oss i større grad enn tidligere: Vår massemedier – og særlig TV – er i stor grad preget av utenlandske programmer og serier, og vi får på denne måten langt flere impulser utenfra. På den annen side er vi også selv langt mer geografisk mobile enn tidligere; vi reiser mer til utlandet, både på ferie og ellers. Internasjonalt samarbeid øker både på det økonomiske, politiske og kulturelle området. Og en stor og økende andel av ungdommen studerer i utlandet for en kortere eller lengre periode. I denne situasjonen er det ikke umulig at enkelte foreldre faktisk velger navn

Den første perioden med utenlandske navn startet ved forrige århundreskiftet og besto av engelske/amerikanske navn.

Tabell 1. Eksempler på mye brukte "internasjonale" navn

Guttenavn	Jentenavn
Adrian	Amalie
Alexander/Aleksander	Camilla/Kamilla
Benjamin	Cathrine/a, Katrine/a
Christoffer/Christopher/ Kristoffer	Celine/a
Daniel	Charlotte
Fredrik/Fredric	Christine/a, Kristine/a
Joachim/Joakim	Emilie
Kevin	Emma
Marcus/Markus	Hanna/Hannah
Martin	Henriette
Michael/Mikael	Julie/a
Oscar/Oskar	Marie/a
Philip/Filip	Martine
Robin	Rebecca/Rebekka
Sebastian	Sara/Sarah
Simon	Sofie/Sophie
Thomas/Tomas	Victoria/Viktoria
Tobias	

også med tanke på at barna senere i livet sannsynligvis vil være mobile og både reise og oppholde seg mye utenlands. Dermed kan det være at for eksempel navn som *Synnøve* og *Torbjørn* bli oppfattet som lite praktiske og derfor uaktuelle. Og selv om de fleste ikke bevisst gjør slike overveielser, vil de likevel ubevisst være preget av internasjonale impulser og trender når det gjelder smak og behag.

Sara typisk

Hvis vi nå skulle forsøke å peke ut det mest typiske internasjonale navnet, er *Sara(h)* (i Norge vanligvis skrevet uten -h) en sterk kandidat. *Sara* er nå nummer tre på den norske navnetoppen i 2000. I både Danmark og Belgia er hun på fjerdeplass, i Sverige og Finland er hun nummer 12 og 13, og på Grønland kommer hun på åttendeplass. Også i Irland, Frankrike, Østerrike, Sveits og Tyskland kommer *Sarah* svært høyt opp på listene. Og i USA er hun på femteplass. Når *Sarah* er fraværende i Storbritannia, er dette fordi hun her var tidlig ute og toppet listene allerede på 1970- og 1980-tallet.

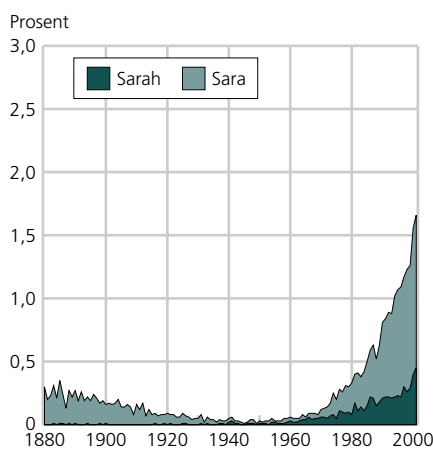
Andre sterke kandidater er *Emma* og *Hanna*, men også et annet norsk toppnavn for tiden – *Emilie* – og hennes søstre *Emilia* og *Emily* er svært vanlige i mange land.

Et karakteristisk trekk ved disse internasjonale jentenavnene er for øvrig at svært mange av dem slutter på -a: I tillegg til dem vi allerede har nevnt, finner vi *Anna*, *Camilla*, *Lisa*, *Rebecca* og *Victoria*. Og i utlandet er *Laura*, *Lea* og *Julia* svært vanlige. Og her hjemme er andre a-navn, som *Ida*, *Thea*, *Nora*, *Andrea*, *Frida*, *Tuva*, *Selma*, *Oda*, *Hedda* og *Mia* høyt oppe – eller på vei oppover – på listene. Alt i alt utgjør navn som ender på -a nå ca. 25 prosent av jentenavnene hvert år, men den tilsvarende andelen var bare 2-3 prosent omkring 1950.

Blant guttenavnene finnes det ikke noen tilsvarende klar kandidat; men *Thomas* er kanskje det navnet man finner igjen i flest land (selv om det nå er noen år siden det var på toppen av de norske listene). Men også *Daniel*, *Kevin*, *Martin*, *Aleksander* og *Marcus* er svært vanlige rundt omkring i Europa. Og mens jentenavn som nevnt ofte slutter på -a, utgjør guttenavn på -as og -us i dag nesten 15 prosent av guttenavnene i Norge.

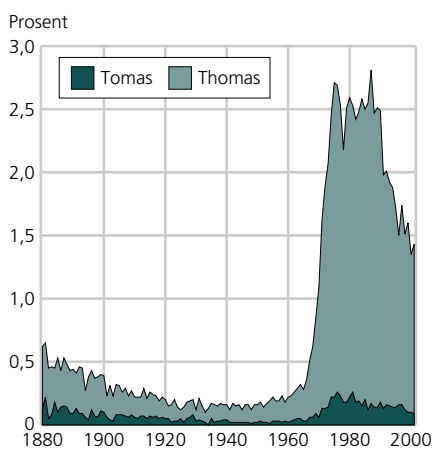
I det hele tatt synes det som om jentenavnene i noe større grad enn guttenavnene er "internasjonalisert". Dette ser vi tydelig i for eksempel Finland, hvor "ti på topp"-listen for jentene inneholder fire typiske internasjonale navn (*Emma*, *Julia*, *Emilia*, *Laura*), mens vi på guttelisten finner *Thomas* først på 11. plass (og da med finsk skrivemåte: *Toumas*).

Et annet – og kanskje litt overraskende – fellestrekk er at mange av

Figur 2. Sara og Thomas

Sara f, hebr. namn, 'fyrstinne, prinsesse'. Kjent sidan 1500-t. Mykje nytta på 1700- og 1800-t., med eit tyngdepunkt i V-Agd, N-Trl og Nordl. Vanleg kring 1900. [...] Namnedag 16. mai, etter Sara i GT, kona til Abraham og ættemor til israelittane [...]

Kilde: Navnestatistikk og Norsk personnamleksikon.

Tomas m, hebr. namn, *Toma* 'tvilling'. Innlånt over gresk *Thomás*. Kjent sidan 1200-t. Litt brukt i seinmellomalderen, særleg vest og nord i landet. Mykje nytta i etterref. tid. [...] Namnedagar 21. des. etter apostelen Tomas, og 29. des., etter erkebiskop Thomas Becket av Canterbury. [...]

dagens mest populære navn har bibelske røtter (overraskende fordi nordmenn vel neppe kan antas å ha blitt mer religiøse de siste årene): Av guttenavnene er *Benjamin, Daniel, David, Elias, Gabriel, Isak, Jakob, Jonas, Jonathan, Markus, Mathias, Michael, Simon* og *Thomas* typiske eksempler, blant jentene kan vi nevne *Hanna, Lea, Maria, Rebekka* og *Sara*.

Også våre nye landsmenn

Da nordmenn utvandret til USA for over hundre år siden, tilpasset mange av dem seg raskt navnetradisjonene der, og mange brakte som nevnt med seg amerikanske navn tilbake senere. Dagens innvandrere til Norge synes i liten grad å ta i bruk "norske" eller nordiske navn. Ei heller synes nordmenn å være utsatt for noen påvirkning fra våre nye landsmenn. Men nordmenn og innvandrere møtes i en viss forkjærlighet for internasjonale navn. En undersøkelse av tospråklige familier (Reisæter 2001, referert i Aftenposten 28/12 2001), viser at også de i stor grad velger navn og stavemåter som er gjengs i begge land, som for eksempel *Alexander, Daniel, Jonas, Maria* og *Miriam*.

Grønland mot strømmen

Grønland representerer på mange måter et unntak fra denne internasjonale trenden: For ikke så mange årene siden fikk grønlandske barn hovedsakelig danske navn, som *Hans, Lars, Karl* og *Jens, Karen, Dorthe* og *Anna*.

I dag er det de grønlandske navnene *Malik* og *Paninnguaq* som topper listene. Også finske gutter synes å være relativt resistente overfor utenlandsk navnesmitte. Og i Wales og Skottland står fortsatt de nasjonale navnetradisjonene sterkt, særlig når det gjelder guttenavn.

Solveigs svanesang?

Denne internasjonaliseringen innebærer at norske og nordiske navn – som var svært vanlig for 40-50 år siden – nå er i klar tilbakegang. På slutten av 1940-tallet finner vi *Bjørn, Arne, Harald, Inger* og *Randi* høyt oppe på listene over de mest populære navnene og de nordiske navnene var i flertall på navnetoppen. I 2001 må vi helt ned på 18. plass før vi finner *Sondre*. Lenger nede følger *Ole, Lars, Anders, Stian* og *Erlend*. Blant jentene finner vi *Mart(h)e* på niende plass og *Silje* på 12., men ellers er det få nordiske navn blant de mest brukte.

Også færre navn med æ, ø og å

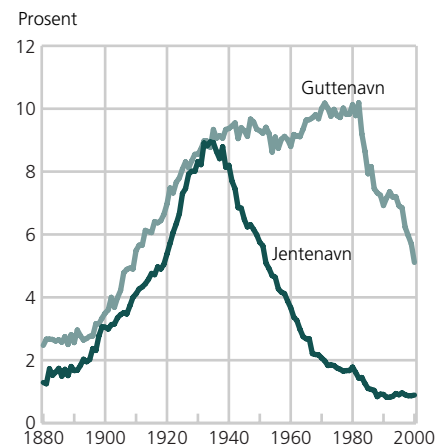
Parallelt med denne tilbakegangen for norske og nordiske navn, blir også navn med de særnorske bokstavene æ, ø og å stadig sjeldnere. For jentenavnene begynte denne nedgangen allerede før andre verdenskrig, da om lag 9 prosent hvert år fikk navn med disse bokstavene. I dag er andelen under 1 prosent. Guttenavnene – derimot – var lenge standhaftige: I hele etterkrigsperioden lå andelen med æ, ø og å i underkant av 10 prosent. På begynnelsen av 1980-tallet stupte imidlertid kurven og det er foreløpig ikke noe tegn til at nedgangen vil stoppe opp (se Ouren 2001 for en nærmere diskusjon av disse navnene). Det er således ikke bare i e-postadresser at de særnorske bokstavene ikke er populære.

På Grønland er det de grønlandske navnene *Malik* og *Paninnguaq* som topper listene.

Foto: Scanpix

Figur 3: Andelen med fornavn med æ, ø og å

Kilde: Navnestatistikk.

Tabell 2. Eksempler på ulik utbredelse av navn i Oslo øst og vest

Vanligere i Oslo vest	"Nøytrale" navn	Vanligere i Oslo øst
Hanna(h)	Sara(h)	Monica
Sophie/Sofie	Kristian	Veronica
Victoria/Viktoria	Markus/Marcus	Daniel
Aksel/Axel	Michael/Mikael	Kevin
Carl	Simon	Kim
Christian	Thomas	Robin
Haakon		Stian
Nicolai/Nikolai		
William		

Kilder

Besnard, P. og G. Desplanques (2000): *La cote des prénoms en 2001*. Balland. Paris.

Kristiansen, J.E. og J. Ouren (1998a): *Fornavn i Norge – Navnemoter og motenavn*. Ad Notam Gyldendal. Oslo.

Kristiansen, J.E. og J. Ouren (1998b): Navnebruk i Oslo: Johnny fra Stovner? *Samfunnsspeilet* 6/98. Statistisk sentralbyrå.

Ouren, J. (2001): *Navn med Æ, Ø og Å på vei ut?* på <http://www.ssb.no/navn/>.

Kruken, K. og O. Stemschaug (1995): *Norsk personnamnleksikon*. 2. utgåva. Det Norske Samlaget. Oslo.

Reisæter, G. (2001): *Mitra, Jonas, Bjørk og Mohammed: Navn i tospråklige familier i Tromsø*. Hovedoppgave i nordisk. Universitetet i Tromsø.

Statistik Austria (2000): *Mein Name ist? – Babynamen in Österreich*. Wien.

Men ingen regel uten unntak: Gutte- og jente- og gjenkjennelse som *Håvard* og *Håkon* (både med å og aa) og *Jørgen* har opplevd en viss popularitetsøkning på 1990-tallet, men også denne oppturen synes nå definitivt å være over. Tilsvarende jentene er vanskelig å finne.

Men: Øst er øst og vest er vest

Selv om fornavn i dag ikke lenger har noen klar nasjonal eller regional geografisk forankring, synes det like-

vel fortsatt å eksistere visse sosiokulturelle forskjeller i valg av navn. Dette har selvfølgelig sammenheng med at navn ikke bare har en bruksverdi, de har også en symbolverdi og at navn fungerer som sosiale markører. Den anglo-amerikanske bølgen på 1950- og 1960-tallet var som nevnt også i stor grad et østkantfenomen i Oslo: Det var her vi oftest fant *Linda* og *Roger*.

Om vi sammenlikner bruken av enkelte av dagens internasjonale navn i Oslos østlige og vestlige bydeler, finner vi at mange (kanskje flertallet) av dem er nøytrale i den forstand at de brukes like ofte i østlige og vestlige bydeler (se Kristiansen og Ouren 1998b for en nærmere beskrivelse av undersøkelsen). Eksempler på slike er: *Sara*, *Markus*, *Michael*, *Simon* og *Thomas*. Men mange navn har også ulik utbredelse øst og vest for Akerselva. Navn som *Veronica*, *Daniel*, *Kevin* og *Robin* er vanligst på østkanten. *Hanna*, *Julie*, *Sofie/Sophie*, *Victoria*, *Carl*, *Oskar/Oscar* og *William* – derimot – er langt mer vanlig i Oslos vestlige strøk.

Og det synes ikke å være helt tilfeldig hvilke navn som blir populære i øst og vest: På vestkanten er foreldrene mer tradisjonsorienterte, idet de først og fremst velger det vi kan kalle "klassiske" navn; det vil si navn som også tidligere har hatt en viss utbredelse her i landet (ofte før og omkring 1900). De typiske østkantnavnene er oftere nykommere; navn som (i Norge) først er blitt populære de siste årene.

Disse forskjellene i navnebruk er altså sosiokulturelle, snarere enn geografiske. Og dette mønsteret er også internasjonalt: For eksempel finner man i Østerrike at foreldre med høyere utdanning oftere velger navn som *Maximilian*, *Florian*, *Jakob*, *Anna*, *Katherina* og *Hannah*, mens foreldre med lav utdanning oftere kaller barna *Patrick*, *Michael*, *Daniel*, *Lisa*, *Melanie* og *Stephanie*. Også i Frankrike er det påvist liknende forskjeller: Eksempler på franskmennene kaller "borgerlige fornavn" ("prénoms bourgeois") er *Paul*, *Alexandre*, *Louise*, *Charlotte*, og *Mathilde*, mens det som omtales som "folkelige fornavn" ("prénoms populaire") er *Anthony*, *David*, *Kevin*, *Jennifer*, *Jessica* og *Sandra*. Og i begge land er *Sarah* og *Thomas* – på samme måte som i Norge – relativt nøytrale navn, som i stor grad brukes i alle samfunns- lag.

Noen websider med navnestatistikk:

<http://www.ssb.no/navn/>

<http://www.vornamen.com/>

<http://www.prenoms.com/>

<http://www.meilleursprenoms.com/>